

Wyrok z dnia 7 czerwca 2002 r., IV CKN 1108/00

Nakłady z majątku odrębnego jednego małżonków na majątek odrębny drugiego podlegają rozliczeniu z majątku wspólnego tylko wówczas, gdy na przedmiot majątkowy stanowiący majątek odrębny jednego z małżonków dokonano nakładów zarówno z majątku wspólnego, jak i z majątku odrębnego małżonków.

Sędzia SN Gerard Bieniek (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Józef Frąckowiak

Sędzia SN Jan Górowski

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Bogdana K. przeciwko Halinie A. o zapłatę, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 7 czerwca 2002 r. na rozprawie kasacji pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 września 1999 r.

oddalił kasację.

Uzasadnienie

Powód żądał zasądzenia od pozwanej kwoty 18 735,76 zł tytułem zwrotu nakładów, jakie w czasie trwania małżeństwa stron poczynił ze swego majątku odrębnego na majątek odrębny pozwanej. Wyrokiem wstępnym Sąd Okręgowy w Łomży uznał żądanie powoda za usprawiedliwione co do zasady, zaś Sąd Apelacyjny w Białymstoku oddalił apelację pozwanej. Ustalono, że w czasie trwania małżeństwa strony wspólnie zbudowały na działce nr (...), będącej w użytkowaniu wieczystym pozwanej, pawilon handlowy i taras przy budynku mieszkalnym. Część materiałów oraz robocizny zapłacona została ze środków finansowych pochodzących z majątku odrębnego powoda, przy czym nakłady te nie były rozliczone w zakończonym prawomocnie postępowaniu o podział majątku dorobkowego stron. Jeszcze przed zakończeniem tego postępowania pozwana

sprzedała prawo użytkowania wieczystego działki nr (...) oraz własność znajdujących się na niej budynków.

Sąd Okręgowy stwierdził, że zgodnie z art. 45 § 1 k.r.o. przy podziale majątku wspólnego małżonków dokonuje się zwrotu nakładów poczynionych z majątku odrębnego na majątek wspólny oraz z majątku wspólnego na majątek odrębny. Nie dotyczy to rozliczeń nakładów dokonanych z majątku odrębnego jednego z małżonków na majątek odrębny drugiego małżonka; zwrotu tych nakładów należy dochodzić w procesie cywilnym, co czyni powód w niniejszej sprawie.

Sąd Apelacyjny podzielił ten pogląd, oddalając apelację pozwanej wyrokiem z dnia 30 września 1999 r. Wyrok ten zaskarżyła kasacją pozwana, wskazując naruszenie prawa materialnego, tj. art. 45 § 1 k.r.o. przez błędną wykładnię oraz naruszenie przepisów postępowania tj. art. 618 § 1, 567 § 3 i 688 k.p.c., co miało istotny wpływ na wynik sprawy. Domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota zagadnienia prawnego w niniejszej sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy w świetle art. 45 § 1 k.r.o. oraz przepisów art. 618 § 1 i 3 w związku z art. 567 § 3 k.p.c. dochodzenie zwrotu nakładów poczynionych z majątku odrębnego jednego z małżonków na majątek odrębny drugiego małżonka może i powinna być realizowana jedynie w postępowaniu o podział majątku wspólnego małżonków.

Przepis art. 45 § 1 k.r.o. stanowi, że każdy z małżonków powinien zwrócić wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na jego majątek odrębny; może żądać zwrotu wydatków i nakładów, które poczynił ze swego majątku odrębnego na majątek wspólny, przy czym zwrotu dokonuje się przy podziale majątku wspólnego, jednakże sąd może nakazać wcześniejszy zwrot, jeżeli wymaga tego dobro rodziny. Treść art. 45 § 1 k.r.o. pozwala przyjąć, że przepis ten – jako materialnoprawna podstawa rozliczenia małżonków – dotyczy zwrotu nakładów z majątku wspólnego na majątek odrębny jednego z małżonków oraz z majątku odrębnego na majątek wspólny. Przepis ten nie rozstrzyga natomiast sposobu rozliczenia nakładów dokonanych z majątku odrębnego jednego z małżonków na majątek odrębny drugiego z małżonków, podstawę materialnoprawną tych rozliczeń stanowią zatem przepisy kodeksu cywilnego. Do tak zakreślonych granic stosowania art. 45 § 1 k.r.o. odnoszą się reguły procesowe przyjęte w art. 618 § 3 k.p.c. w związku z art.

567 § 3 k.p.c., a w szczególności reguła, że po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o podziale majątku wspólnego, uczestnik postępowania nie może dochodzić roszczeń m.in. z tytułu zwrotu nakładów z majątku odrębnego na majątek wspólny oraz z majątku wspólnego na majątek odrębny.

W niniejszej sprawie między stronami toczyło się postępowanie o podział majątku wspólnego i zakończyło się prawomocnym postanowieniem, przy czym jest poza sporem, że nie objęło ono nakładów, których zwrotu żąda powód w tej sprawie. Pozwana konsekwentnie podnosiła zarzut, że dochodzenie roszczeń z tytułu zwrotu nakładów z majątku odrębnego powoda na majątek odrębny pozwanej nie jest dopuszczalne, właśnie ze względu na treść art. 618 § 3 w związku z art. 567 § 3 k.p.c., skoro postępowanie o podział majątku wspólnego stron zostało prawomocnie zakończone. Powołała się na stanowisko Sądu Najwyższego zajęte w uchwale z dnia 16 grudnia 1980 r., III CZP 46/80 (OSNCP 1981, nr 11, poz. 206), że w postępowaniu o podział majątku wspólnego rozliczeniu podlegają również nakłady z majątku odrębnego małżonków na majątek odrębny jednego z nich. W uzasadnieniu tej uchwały dokonano jednak istotnego zastrzeżenia, które pozwala uznać, że stanowisko to jest uzasadnione jedynie w wyjątkowych sytuacjach, w których zachodzi potrzeba kompleksowego rozliczenia małżonków w jednym postępowaniu ze względu na przedmiot majątkowy, którego dotyczy to postępowanie, w szczególności zaś, gdy na rzecz stanowiącą majątek odrębny jednego z małżonków dokonano nakładów zarówno z majątku wspólnego, jak i z majątków odrębnych małżonków. Taka sytuacja w niniejszej sprawie nie występuje. Przeciwnie, powód dochodzi zwrotu nakładów poczynionych wyłącznie ze swojego majątku odrębnego na przedmiot majątkowy będący majątkiem odrębnym pozwanej. Rozliczenie z tego tytułu nie było dokonane w postępowaniu o podział majątku wspólnego stron, nie było to bowiem dopuszczalne.

Sprzeciwia się temu treść art. 45 § 1 k.r.o., który nie stanowi materialnoprawnej podstawy do rozliczenia nakładów dokonanych z majątku odrębnego jednego z małżonków na majątek odrębny drugiego małżonka. Uzasadniona jest zatem teza, że w postępowaniu o podział majątku wspólnego rozliczeniu podlegają również nakłady z majątku odrębnego małżonków na majątek odrębny jednego z nich jedynie wówczas, gdy na przedmiot majątkowy stanowiący majątek odrębny jednego z małżonków dokonano nakładów zarówno z majątku wspólnego, jak i z majątku odrębnego małżonków.

Z tych względów kasację należało oddalić (art. 393⁻¹² k.p.c.).